

Hayat

*Hayata, daima hayat.. dün-
yaya daha çok hayat katalım!...*

Nietzsche

Cilt VI. 29, Teşrinievel, 1929 .Sayı:142

Yazılar vs yazarlara

29 Teşrinievel
Yüksek tahsil meselesi
Ressamlarımızı anlamak
Bir cenaze alayı
Ahlak terbiyesi
Eğmont
29 - 30 Teşrinievel 1339
Frine'nin heykeli
Quetta çarşısı
Yolcu duygu ve görüşü

H. M.
Mehmet Emin
M. Şekip
Enis Behiç
Kadri
Sami Sabit
Gazi Mustafa Kemal
Şükûfe Nihal
İffet Halim
Cevat

Fotoğraf neler yapıyor?
Keman san'atı ve biz
Meydanlar
Yeşilcami ve Yeşilturbe
Acara cumhuriyetinde
Ankara postası
Kör kuyu
Eski kılıç (hikâye)
Şeytanın merhameti (hikâye)
Munisler (Dostoyevkiden)

Nusret Kemal
M. Ragıp
Celal Esat
Nurettin
İ. Hikmet
Hikmet Şevki
Faruk Nafiz
Aka Gündüz
A. Gaffar
A. Ragıp

29 Teşrinievel

Bugün Türkiye Cumhuriyeti altıncı yaşına giriyor. Altı yaşındaki bir teşekkül henüz çocuk dımdır. Bu çocuğu dikkatle büyötmek, kuvvetli yetiştirmek için bu günkü nesil, elinden ne geldi ise, yapmaktan çekinmedi ve bu ihtimamla cumhuriyeti miz şimdi bütün tehlikelere, bütün arızalara karşı emniyet içindedir.

Cumhuriyet, bu devrin, bu neslin çocuğudur. Onu biz evlat gibi sevdik. Bu çocuk gelecek neslin kardaşı, ondan sonrakilerin de babası olacak ve nihayet, mermer bir heykel gibi, nesilden nesle, asırdan asra, başı yukarda, göğsü geniş ve genç,

intikal edecektir. Biz, yarınki nesillerin tapacağı putu, bu yeni timsalde görüyoruz. Dünyada hiç bir put bu kadar mukaddes olmamıştır!

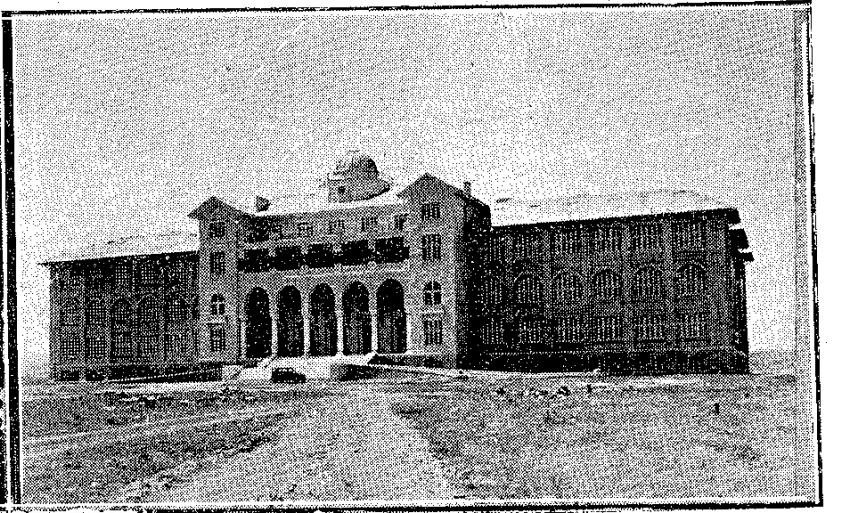
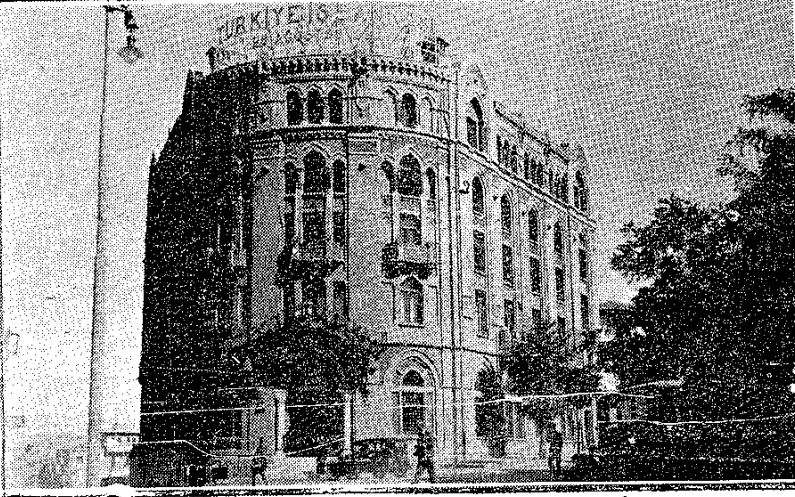
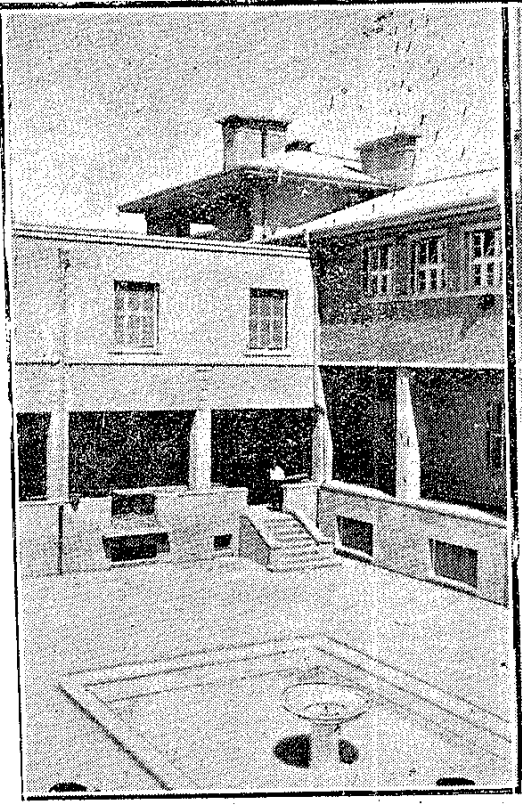
Gaziye Cumhuriyetten evel tanıdık, fakat Gazi Cumhuriyeti hepimizden evel tanımıştır. Bize Cumhuriyeti tanıtan odur, ve eğer o tanıtmamış olsaydı biz bu büyük hakikatın rüyasını görmeden istiklali gaiplere karışmış bir millettik. Bunun için Cumhuriyet, Gazi, bizim lisanımızda birbirine karışan, birbirile kaynaşan iki kelimedir ki bunu bizden öğrenecek olan bütün nesiller bu iki

kardeş kelimeyi birbirinden ayıramayacaklardır.

Gazi, yalnız zamanını aşmış, istikbale hüküm eden bir deha değildir, O aynı zamanda, mensup olduğu cemiyeti devrinin ilerisine götürmüş, milletine ve milletlere geniş yollar açmış bir dehadır. Bütün Asya, beklediği fecri, onun parmağının ucundan görebilir.

Gazi 1789 ihtilalini 1335 te yaptı. 1339 da bizi 1871 inkılabına erıştirdi ve bugün bütün medenî milletler gibi, bütün medenî milletlerle yana, 1929 da bulunuyoruz.

H. M.

İş bankası merkez binası

Gazi muallim mektebi

Şehircilik: Meydanlar

Musiki muallim mektebi avlusu

Şehirciliğin en çok ehemmiyet verdiği cihetlerden biri de meydanlardır. Bu sebeple sarî şehirlerde meydanlarını şekil ve inşa tarzları mühim bir mesele olmuştur.

Meydanlar nasıl ve ne şekilde olmalıdır? Şehirciliğin son telakkilerine göre meydanlar bundan bir asır evvelki telakkilerden çok uzak, fakat bir kaç bin sene evvelki telakkilere daha yakın bir düşünce ile inşa edilmektedir. Okuduğumuz kitap ve mecmualarda Berlin, Paris buna benzer büyük şehirlerin bazı şayanı hayre meydanlarının tenkitlere uğradığını ve şehircilik noktai nazarından hatalı olduklarını görüyoruz.

Ankarayı imar ederken bu tenkitlerden dersalarak aynı hatalara düşmemiz lazımdır. Filhakika şehirciliğin en büyük terakkiyatına ve nazariyelerine bihakkin vakıf olan Profesör Jansen bizi bu hususta Avrupa şehirlerinin bile hâlâ düşmekte olduğu hatalardan kurtarmışsa da eskiden kalma ananelerin tesirile bu gibi şeyler bizde bazı itirazları mucip olduğu görülmektedir.

Bu sebeple şehirciliğin yeni nazariye ve kaidelerini izah etmek ve bunların ne için böyle yapıldığını kâriyerimize arz etmeği faidedeli buluyoruz.

Şehrimizi Asya'nın değil Avrupa'nın bile en asrî bir şehri haline ko-

yacak olan şey işte bu alışılmamış ve yadırganılan yeni şekillerin tatbiki ve kabulüdür.

Tabiidir ki bunlarla uğraşmayan ve bunlar hakkında söylenen sözleri okumayan ve dinlemeyenlere bu yeni fikirler yabancı gelir. Fakat onların mantığı anlaşıncı ne itiraz ve ne de tenkit kalır.

İşte bu makalemizle meydanlar hakkında bazı melûmat vermek istiyoruz.

Meydanlar nedir? Şehirlerin ev kütleleri ve sokakların birleştiği yerlerde bırakılmış boş sahalardır.

Fakat şehircilik nazarında bunlar nevilere ayrılır. Mesela bir çok sokakların birleştiği yerlerdeki meydanlarla mahalle aralarında kümelerinin yeknesaklığını izale etmek üzere bırakılan meydanların vazife ve hizmetleri bir olmadığı gibi şekil ve tarzı inşaları da aynı olmak icap eder.

Biri adeta seyrüsefer cereyanlarını tanzim eden bir maslak mahiyetindedir ki, oradan daima su g çer ve muhtelif borulara taksim olunur; diğeri rakit bir su hazinesi ve havuzdur ki orası şehir halkının sıhhat ve istirahatını temin eden bir hava ve ziye deposudur. Mesela Gazi heykeli meydanı birinci neve ve M. liye Vekâleti önündeki meydan da ikinci neve ait sayılabilir. Şimdi bu hareket cereyanlarını tanzim eden meydanları bir başka kaleme bırakarak diğenevi meydanlar hakkında izahat verelim.

Kurunu ulâ ve kurunu vustaya doğru bakarsak her şehrin belli başlı büyük bir meydanı olduğunu ve o şehir halkının o meydana toplanarak intihabat ve şenlikler yaptıklarını ve buraların adeta üstü açık bir millet meclisi salonu vazifesini gördüğünü müşahade ederiz.

Kadim Yunanistan'daki eski şehirlerin hep agora denilen etrafı ravaklar binalarla muhat meydanları vardı. Şimdiki sergilere muadil olan büyük panayırlar orada kurulur, nutuklar orada verilir, ihtilaller orada hazırlanır, mahkemeler orada kurulur, kanunlar orada neşir ve ilan olunurdu. Zaten o vakitki evlerin ortasında da avlular vardı. İşte bu meydanlar da büyük bir ev sayılan şehrin evlusu idi.

O sebeblerdir ki bir memleketin bütün sanat eserleri bu meydanı tezyin eder ve hepsi oraya konulurdu. Etrafına en güzel binalar yapılır ve süslenirdi.

Roma'daki (Forum) da bu esas üzerine yapılmıştı. Oraya yüzler ve binlerce heykeller konulmuştu. İtalya şehirlerinin çoğunda bu anane devam edegeldi. Hatta rönesans devrinde bile meydanlar şehir halkının toplanacağı aylara, merasimler, ihtifaller hatta oyunlar yaptığı bir mahal olmak itibarıyla şehrin en kalabalık yeri idi.

Adetlerin değişmesiyle bu meydanların da vazifesi değişti. İçtimai hayat sokaklardan binaların içine intikal

Ziraat bankası Başvekâlet dairesi

Nasıl Olmalıdır?

etti ve meydanlar sırf sokaklar arasında kalan boşluklar haline geldi. Fakat (Urbanizm) san'atı yeni şehirlere lâzım gelen güzellik ve hıfzıssıhha vermek için böyle boş sahaların lüzumuna kail olduğu vakit gözlerini maziye çevirerek baktı.

Küme küme toplanan evlerin aralarında onlara bol hava ve ziya vermek, şimdiki gürültülü ve dumanlı vesaiti nakliyenin geçtiği yerlerden uzak sessiz birer mahalde müsterih oturup dinlenebilmek veya etrafına güzel binalar yaparak onların seyirle ruhlara bedîî bir zevk ve terbiye vermek ve o binalarda sabahdan akşama kadar çalışmak mecburiyetinde olanlara gürültüsü, tozsuz, dumanlı, hava ve ziya bol bir muhit yapmak için yunanı kadimin, Romanın, İtalyanın meydanlarından ilham aldı ve dedi ki:

Hıfzıssıhha, istirahat ve güzeelliğe mahsus olarak bina küt'eleri arasında yapılacak meydanların evelî etrafı gayet güzel mimarî eserlerle muhat olmalı ve bunların hiçbir sokak k'etmemeli, yani içinden araba ve otomobil geçmemeli.

Meydanın şekli o meydandaki en mühim binaya göre ya uzunluna veya derinliğine olmalıdır.

Bu meydana gelen sokaklar varsa onların başları ya bir kapı veya bir ravak ile gizlenmeli ve nazar sokağın derinliklerine doğru gitmiyerek orada mahfuz bir muhit içinde olduğunu hissetmemelidir.

Bu meydanla onu ihata eden binalar arasındaki nisbet mühimdir. Küçük bir meydan büyük bir binaya lâzım gelen kıymeti vermiyeceği gibi lüzumundan fazla büyük bir meydan da etrafındaki binaların tesiri mimarisini kaybeder.

Nitekim talimhane meydanları gibi büyük meydanların etrafındaki binalar adeta uzaktan görünen köylü evleri gibi gözükür.

Nisbet mes'elesinden sonra meydanın dört cihete göre istikameti yani

Ankara imar edilmedende güzeldi: Eski istasyon civarından bir grup

kış rüzgârlarından masun olma yazın serin ve gölgelik hasıl edebilmesi gibi mes'eleler gelir.

İşte şehir mimarı böyle bir meydanın ihdası veya tanziminde bir çok maddelerle alâkadar bir tez önünde bulunur ve bunun halli için günlerce uğraşır:

Bir banka dahili

Profesör Jansen de vilayer meydanı için böyle saatlerce uğraştıktan sonra bir şekil buldu ve bunu şehrin plânına tatbik etti. Jansen isti ordi ki bu meydanın etrafını evelemirde otomobil ve araba gürültüsü duymasınlar, benzin kokusundan azade olsunlar, kamyon tekerleklerinin zelzeleleriyle sallanmasınlar.

Kış ve rüzgârlı hevalarda buraya girenler şapkalarını yakalamak için koşmasınlar. Gezmek ve biraz hava almak için yakın mahallerden gelenler çocuklarının otomobil altında kalmaması için daima endişe içinde o ursunsınlar. Meydanın etrafına yapılacak binalar yükseklik ve şekil itibarıyla bir küle teşkil etsin. İşte Bu sebeplerle Karaoğlan caddesinden meydana giren sokağı yalnız piyadelerin geçmesine

mahsus bir kapı ile kapadığı gibi İş bankası önündeki sokağın methalini de piyade kaldırımına tahvil ederek tekerleklerle bir set çekti. Şimdi meydan tanzim olunurken bugeniş piyade kaldırımını görenler ümit ederiz ki:

— Sanki bu yolu kapamakta da ne mana var? demezler.

Celal Esat